

آمادگی ورود به دبستان

پیشگیری از مشکلات تربیتی و آموزشی کودک

نویسنده

دکتر سلف تبریزی

علیرضا تبریزی

انتشارات فراروان

روانشناسی، فراروان‌شناسی و عرفان

حاصل بخشی از عمر مؤلفان و مترجمان، اثری است که منتشر می‌کنند. محروم کردن آن‌ها از مزایای مادی و معنوی اثرشان (با کپی کردن و داندلود) شرعاً، عرفاً و قانوناً مورد رضایت آنان نخواهد بود.

: تبریزی، مصطفی، ۱۳۲۴ -

عنوان و نام پدیدآور

نوشته‌ی مصطفی تبریزی، علیرضا تبریزی و سید علی فاضل خونی گرم لاکه.

تهران: فراروان، ۱۳۹۸.

: ۱۳۶ ص: مصور، جدول: ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م.

978-600-8283-45-4

وضعیت فهرست نویسی : فیا

پیشگیری از مشکلات تربیتی و آموزشی کودک.

آمادگی برای ورود به مدرسه Readiness for school

والدین و کودک — جنبه‌های روان‌شناسی

Parent and Child – Psychological aspects

آموزش و پرورش -- مشارکت والدین

Education -- Parent participation

Educational games بازی‌های آموزشی

تبریزی، علیرضا، ۱۳۶۱-

LB 1132

152/224

1200.46701818. ΔΛΡΥΥΥ

آبادگی ورود به دبستان

پیشگیری از مشکلات تربیتی و آموزشی کودک

نوشته‌ی دکتر مصطفی تبریزی، علیرضا تبریزی

ویراسته‌ی فرزانه خونگرم

چاپ اول ۱۳۹۸، شماره ۱۰۰۰، ف. چاپ

شابک ۹۷۸-۶۰۰-۸۲۸۳-۴۵-۴

تمام حقوق برای انتشارات فراروان محفوظ است.

دفتر مرکزی: تهران، تلفن ۶۶۴۳۷۷۵۳ و ۶۶۹۲۱۳۷۸ نمابر ۲۹۹-۶۶۹۰

کتابکده فراروان: خ ستارخان، پل یادگار امام، بازار سنتی، فاز ۱، شماره ۱/۱۱۸

تلفن ۱۷-۴۴۲۴۶۷۱۵ نمابر ۴۴۲۴۶۷۱۴

info@fararavan.com

مرکز مشاوره روزبه: ۸۸۴۴۷۹۵۱-۲

قیمت ۲۲۰۰۰ تومان

فهرست

۷	مقدمه
	بخش اول: آمادگی رفتاری و روانی کودک برای ورود به دبستان
۱۵	■ آیا شما و والدین ر نگر مثبت و توانایی لازم برای آماده کردن کودک برخوردارید.
۲۱	بررسی سلامت جسمانی کودک
۲۲	اطلاعات ضروری
۲۳	آیا فرزندان بهداشت شخصی را آموختند؟ ان عمل می کند؟
۲۴	آنچه باید از فرزندان انتظار داشته باشید
۳۲	ارزیابی رشد یکپارچه و همه جانبه ی کودک
۳۷	جنبه های رشد روانی و اجتماعی کودک
۳۹	پیش نیازهای برقراری روابط اجتماعی مناسب
۴۲	برای رفع اضطراب جدایی چه کار کنیم؟
۴۴	آیا فرزندان با احساس های گوناگون آشنا است؟
۴۶	آیا فرزندان یکپارچگی حسی دارد؟
۴۹	آیا فرزندان شاداب است؟
۵۳	آیا فرزندان به اندازه ی کافی مورد نوازش قرار گرفته است؟
۵۸	آیا مراقبت جنسی را به فرزندان آموزش داده اید؟

- فرزندتان به اندازه‌ی کافی بازی کرده است؟ ۶۰
- آیا فرزندتان از اسباب‌بازی‌های مختلف استفاده کرده است؟ ۶۲
- آیا فرزندتان در حفظ تعادل و حرکات‌های بزرگ مهارت کافی دارد؟ ۶۴
- آمادگی استقلال در انجام تکالیف مدرسه و تنظیم زمان آن ۶۹
- تنظیم وقت خوابیدن ۷۱
- به کنیم تا کودک به حرف‌های ما توجه کرده و ۷۱
- ارزیابی والدین ۷۵

بخش دوم: آمادگی کودک برای کسب مهارت‌های تحصیلی

- آمادگی برای مراقبت در خواندن ۸۱
- آمادگی برای نوشتن ۸۹
- تبدیل حس دیداری به حرکتی ۱۰۳
- هماهنگی چشم و دست ۱۱۰
- برتری جانبی ۱۱۳
- آمادگی برای دیکته‌نویسی ۱۱۵
- آمادگی برای یادگیری ریاضی ۱۲۵
- تقویت حافظه‌ی شنیداری ۱۲۷
- مفهوم عدد ۱۲۸
- طبقه‌بندی ۱۲۸
- توجه و تمرکز ۱۳۰
- با پُر جنبشی کودکان چه کنیم؟ ۱۳۱
- یک طرح عملی ۱۳۲
- ارزیابی فعالیت‌های والدین ۱۳۳

در محالی که داریم باقیست
بار همراه شما مدرسه‌ای می‌سازیم
که در آن همواره اوقات صبح
به زبانی ساده
مهر گذریس کنند (مجنتی کلانی)

مقدمه

همان گونه که هیچ پرنده‌ای نمی‌تواند با یک بال پرواز کند، موفقیت و پرورش کودکانی شاد و سالم با رشد متعادل و همه‌جانبه، بدون توجه به دو بال ساختار اجتماعی و ساختار فردی، ممکن نیست. هدف آموزش و پرورش، زیرمجموعه‌ای از سیاست‌های کلی نظام اجتماعی و تحت تأثیر آن بوده، و برنامه‌ها و محتوای آموزشی با توجه به اهداف این نظام تعیین می‌شود. سند ملی آموزش و پرورش، ایران که حاوی اهداف و موارد مختلف آموزش و پرورش است، در سال ۱۳۸۸ با مشارکت چند صد نفر از دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت پیش‌نویس شد و در سال ۱۳۹۰ با دخل و تصرف وایدئولوژیک کردن آن تحت عنوان «سند تحول بنیادین آموزش و پرورش» تدوین شد.

در جهان امروز صاحب‌نظران علوم تربیتی با چشمان تازه‌ای متفاوتی به مقوله‌ی آموزش می‌نگرند که تحت تأثیر نظریه‌های دانش‌آزمایی اجتماعی - محیطی، اجتماعی - فرهنگی و نظریه‌های تعارضی بوده و آموزش پیش از دبستان نیز تحت تأثیر فلسفه و رویکردهای حاکم بر آن است. لونیکان^۱ (۲۰۰۶) در این دوره به کسب مهارت‌های زبان‌شناختی

اهمیت بیشتری می‌دهد، درحالی‌که هیلر^۱ (۲۰۰۴) پرورش توانمندی‌های حافظه، استدلال، حل مسئله و اطلاعات عمومی را حائز اهمیت بیشتری می‌شمارد. میزان موفقیت برای رسیدن به هر هدفی که در نظر گرفته شده باشد، به امکانات مختلف مالی و نیروی انسانی بستگی دارد. میزان بودجه‌ای که برای آموزش و پرورش اختصاص می‌یابد، قالبی را می‌سازد که زارفتن از آن را مقدور نمی‌کند. این که چند درصد بودجه‌ی کل کشور به آموزش و پرورش اختصاص می‌یابد، یا میزان سرانه‌ی آموزشی که صرف هر دانش‌آموز می‌شود، حد و مرز خاصی را برای تحقق اهداف آموزشی ایجاد می‌نماید.

در حال حاضر سرانه سهم آموزش و پرورش از بودجه‌ی کل کشور حدود ۱۰ درصد و سرانه‌ی آموزشی حدود ۷۰۰ دلار است.

مقایسه‌ی سرانه‌ی آموزشی کشورهای مختلف، لزوم افزایش آن را در ایران به عنوان یک ضرورت، کاملاً آشکار می‌سازد. عنوان مثال سرانه‌ی آموزشی در ترکیه ۱۸۰۴ دلار، روسیه ۴۲۸۱ دلار، کانادا ۸۰۱۸ دلار، امارت ۸۶۷۲ دلار و ژاپن ۱۹۵۹۵ دلار است.

با توجه به آنچه گفته شد، برای توفیق در پرورش انسان‌هایی متعادل و همه‌جانبه، باید اهداف، فلسفه، محتوا و بودجه‌ی اختصاص یافته در ایران مورد نقد و تغییرات ساختاری قرار بگیرد.

علاوه بر آنچه درباره‌ی ساختار اجتماعی گفته شد، تربیت خانوادگی و امکاناتی که والدین برای رشد و پرورش فرزندانشان فراهم می‌کنند حائز اهمیت بسیاری است و آنچه در این کتاب به آن می‌پردازیم، همین مقوله است.

نگارنده، هدف نهایی آموزش و پرورش را رشد متعادل و همه‌جانبه‌ی آدمی و تحقق استعدادهایش می‌داند تا در نتیجه‌ی آن افراد فردیت منحصر و بی‌همتای خودشان را درک کنند و دلبستگی و پیوستگی خود را به انسان، جهان و طبیعت باور کنند. همچنین با تکیه بر خردورزی و تعقل، از القائات منفی و نادرست محیطی رها شوند، به شکوفایی برسند و وسعت بیکران زیبایی زندگی را در پرتو احترام به انسان و وجدان اخلاقی بیابند، اندیشه‌هایشان را باهم در میان بگذارند و نان‌هایشان را باهم قسمت کنند. چنان‌که روز بیش از هر چیز نیازمند مهربانی و مشارکت است.

در حال حاضر با کمال تأسف هنوز از این اهداف دور هستیم. اگرچه به‌جز آموزش و پرورش، سایر نهادها و مؤسسات و باورها موجب این تأسفات شده‌اند اما در بین آن‌ها، تأثیر آموزش و پرورش بیش از سایر عوامل است و حتی می‌توان گفت عوامل دیگر نیز عمدتاً تحت تأثیر آموزش و پرورش قرار دارند.

با تأملی بر خروجی‌های سیستم آموزش و پرورش کشور، شاهد افسردگی، اضطراب و پرخاشگری‌های فراوان هستیم. همچنین شاهد پرونده‌های قضایی بی‌شمار، اختلاف طبقاتی بسیار زیاد و بی‌اعتنایی به حفظ محیط زیست هستیم. ارزیابی این موارد هر پژوهشگری را نه تنها به لزوم تغییرات ساختاری در آموزش و پرورش، به‌عنوان پایه‌ای‌ترین ساختار اجتماعی رهنمون می‌شود، بلکه لزوم تغییر در سبک رفتار والدین با کودکان را آشکار می‌کند.

اولین بال برای پرواز و شکوفایی کودکان محسوب می‌شود در حوزه‌ی مطالعات و کار مهندسان اجتماعی است و بال دیگر، تعلیم و تربیت اختصاصی کودکان و موضوع خاص کتاب حاضر است. در سال‌های طولانی

رشد کودک، یعنی از تولد تا ۶ سالگی، می‌توان زیرساخت‌های یادگیری و رشد شخصیتی کودکان را پیریزی کرد. معمولاً در کتاب‌هایی که به نام آمادگی برای دبستان نشر یافته است، به برخی مقدمات لازم برای خواندن و نوشتن و امثال آن پرداخته شده، اما از آمادگی‌های روانی و تربیتی کودکان غفلت شده است. درحالی‌که خواندن و نوشتن و سایر اطلاعاتی که کودک کسب می‌کند، فقط ابزاری هستند برای شکوفایی، خردمندی، انسان‌دوستی و کسب مهارت‌های زندگی. دنیای بزرگ و تحولات سریع تکنولوژی این قرن موجب پویایی و غیرقابل پیش‌بینی بودن شرایط زندگی شده است. کودکان به جای تقلید و انبار کردن اطلاعات و توصیه‌های تربیتی کیش‌های، باید به خلاقیت و نوآوری و کسب توانایی تطبیق با شرایط متحول جهان‌ها ایت شوند. با این وجود تحقق اهدافی که ذکر شد، بدون پرورش توانایی‌های روانی، تربیتی و ذهنی مقدور نخواهد بود. بنابراین باید عواملی را که در جبهه تحولات بزرگ می‌شوند، جزء به جزء شناخت و پرورش داد.

هدف اغلب اولیا موفقیت فرزندان در تحصیل و اشتغال است، اما کمتر به شادمانی آن‌ها توجه می‌شود. برای کسب رفاهیت، رقابت و مقایسه‌ی دانش‌آموزان با یکدیگر امری عادی محسوب می‌شود، با این‌که همه می‌دانند انسان‌ها با یکدیگر تفاوت دارند، اما تروجی‌های یکسانی را از آنان طلب می‌کنند و این موجب می‌شود تا بخواهند تمام دانش‌آموزان به تمام درس‌ها علاقه‌مند باشند و در تمامی درس‌ها نمرات عالی کسب کنند.

دانش‌آموزان برای رضایت والدین و آموزگاران، درس‌هایی را که نسبت به آن بی‌علاقه هستند، با فشار آوردن به خودشان مطالعه می‌کنند و

درس‌هایی را که استعداد متناسب با آن را ندارند، به زحمت فرامی‌گیرند و نتیجه‌ی این رفتارها بروز مشکلات روانی خواهد بود.

به لحاظ محتوای آموزشی نیز در طول سالیان تحصیل، دانش‌آموزان به سی‌دی‌ها یا فلش‌هایی تبدیل می‌شوند که انبوهی از اطلاعات، که عمدتاً غیرضروری هستند، در آن‌ها انباشته می‌شود. درحالی‌که ما نیاز به تربیت افرادی داریم که خلاق، نوآور، منتقد و توانمند در حل مسایل و به لحاظ ویژگی‌های روانی، شاد، مهربان و انسان‌دوست باشند.

کتابی که در پیش رو دارید، با توجه به مطالعات نگارنده و استفاده از تجارب علمی، حدود ۲۱ سال معلمی در کلاس‌های ابتدایی چند پایه‌ی روستا، مقطع ابتدایی، راهنمایی، دبیرستان و مراکز تربیت معلم و ۲۲ سال معلمی در انستیتوت آموزش در مقاطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری تدوین شده است. امید است که خدمتی باشد برای آگاهی والدین از روش‌های آماده کردن فرزندشان برای ورود به دبستان. البته انجام این مهم در تدوین یک کتاب کم‌حجم قابل ارائه نیست. به همین خاطر به تناسب موضوعات مختلف مطرح شده، کتاب‌های دیگری نیز برای مطالعه‌ی والدین معرفی شده است.

همچنین چون هدف از تألیف این کتاب استفاده‌ی عملی و کاربردی از آموزه‌های آن است و مخاطبش تمامی والدین، بدون توجه به میزان تحصیلات آنان است، به‌زبانی ساده و دور از تکلف و اصطلاحات خاص نوشته شده است. برای تلفیق دیدگاه خودم با دیدگاه نسل جدید و جوان از همفکری و همکاری و مشارکت فرزندم علیرضا تبریزی که بیش از ده سال است در این زمینه‌ها فعالیت می‌کند و در حال گذراندن دوره‌ی دکتری است، نیز بهره‌ی زیادی برده‌ام و حاصل این همه، کتابی است که

در پیش رو دارید. آرزو می‌کنم به عنوان یک هدیه پذیرای آن باشید و با انجام تمرین‌های لازم دغدغه‌ای برای دوره‌ی تحصیلی فرزندان نداشته باشید و در آینده نیز شاهد رشد تحصیلی، اجتماعی و روانی فرزندان به شکلی متعادل و همه‌جانبه باشید. از صاحب‌نظرانی که نقد و نظرشان را به نگارنده انتقال دهند، بی‌نهایت سپاسگزار خواهم بود.

دکتر مصطفی تبریزی

عضو هیأت علمی

دانشگاه علامه طباطبائی (بازنشسته)